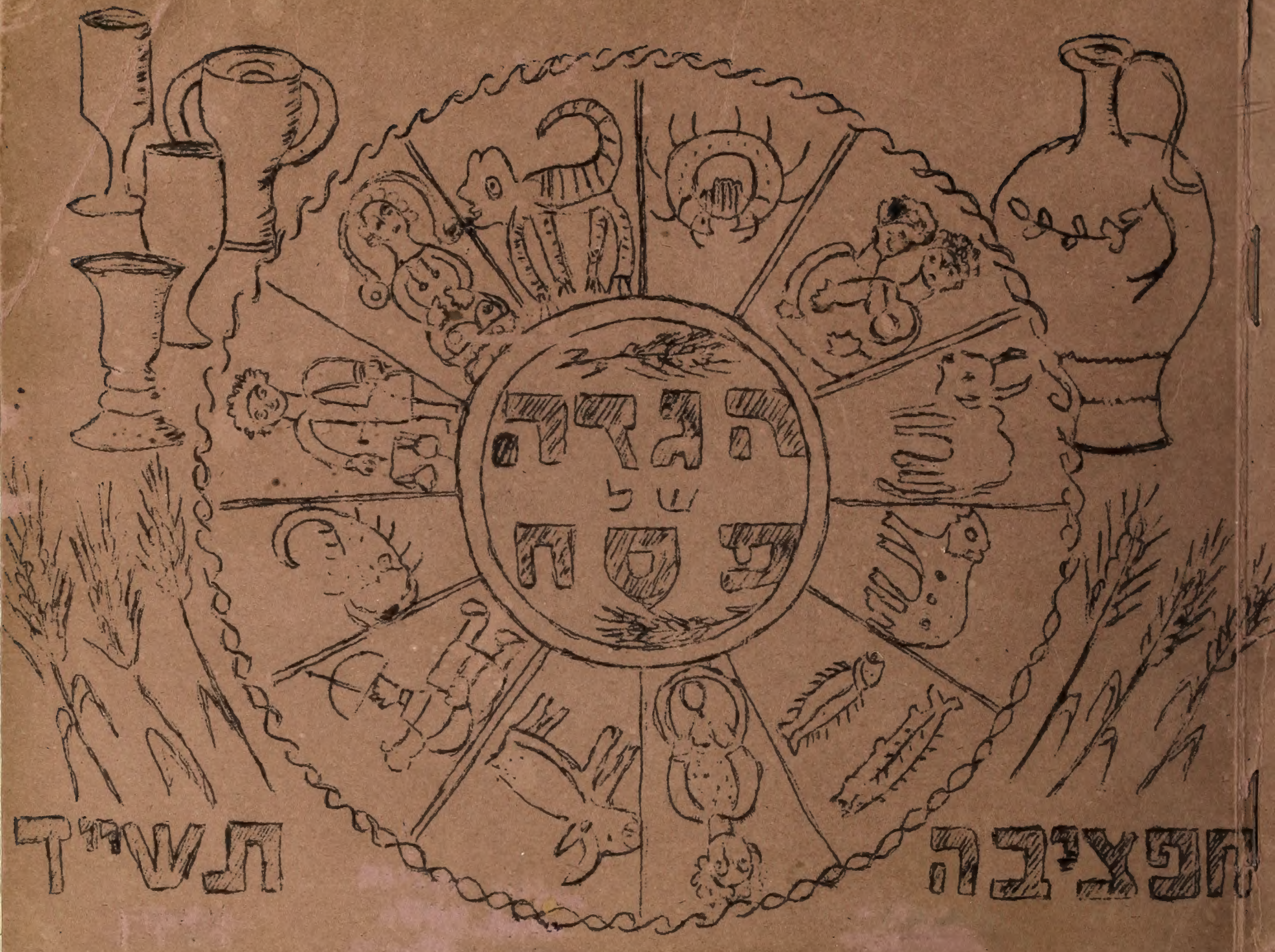
הגדה של פסח

חפציבה תשי"ד

כל דכפין ייתי ויכול
כל דצריך ייתי ויפסח
שתא עבדי
לשנה הב
בני חור

....נגיל בליל חגנו זה
בו נגאל נגאלנו;
בחפזנו זבחנו
עוגות מצות אכלנו
ונצא ביד רמה
מים סוף נ׳ ו" בקע
ליבשה בו הובלנו

ה ל ל ו - י ה ו
ה ל ל ו - י ה ו

חודש הזה הוא לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכל חודשי השנה

חודש האביב!

ובחודש האביב בארבעה עשר בו פסח הוא, זמן חרותנו

כי בעצם היום הזה יצאו בני ישראל ממצרים

היום היו לעם!

היום אתם יוצאים בחודש האביב!

הנה הסתיו עבר,

הגשם חלף הלך לו, הנצנים נראו בארץ

עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו.

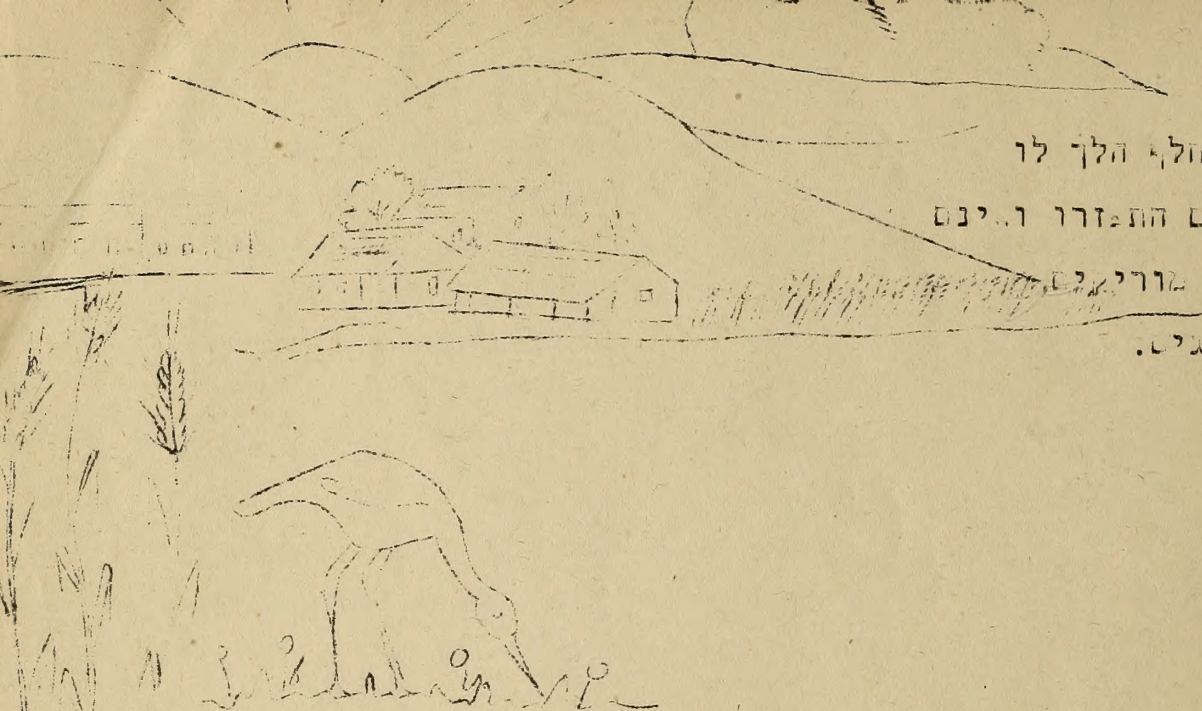
התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח.

נצא השדה, נלינה בכפרים, נשכימה לכרמים.

נראה אם פרחה הגפן, פתח הסמדר הנצו הרמונים.

= = =

עם פרחי המור
האביב כי שב,
מרבדים יציע לגבור הקרב
נריעה נגילה
עם השושנים
הרעננים,
אף נעיר שירה
שיר הדרור.

הגשם חלף הלך לו
העננים התפזרו ואינם
הדרת גורי[illegible]
ו[illegible] גיל.

"... ועם ההסידות בא ניסן. בא תור האביב הגדוש הרוה. כל הבריאה מלאה פריחה ולבלוב. השעורים והחטים אשר בשדמות משתבלות והולכות וגון ירק חרוץ לקמה. בגן עומדים כל האילנות עטורים בעדי ניצה ריחנית ועונגה וזמזום עליז של דבורים, חפושיות וזבובי קיץ ופרפרים מנסר באויר. הם ממהרים שורצי הכנף מעץ לעץ, מניצן לניצן ללקק מן הדבש, למוץ מן הצוף שבסתר הגביעים וכנפיהם עמוסות אבק זהב, אבק פרחים, - ברכת התנובה הצפונה... הכל ממהר לשגשג, לפרוח, לפרוח, לפרוח!"

(ש[illegible]ב)

ע ם שומר במשך אלפי שנים את יום צאתו מבית עבדים ודרך כל מחילות השעבוד והאינקויזיציה והשמד והפרעות, נושאת האומה בלבה את הגעגועים לחופש, ומביאה אותם לידי בטוי עממי, אשר לא יפסח על כל נפש מישראל, על כל נפש עניה ומרודה.

מאבות אל בנים, דרך כל הדורות נמסר דבר יציאת מצרים – ז כ ר ו ן א י ש י אשר איננו מחויר ואיננו דוהה.

"בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" –

אין לך שיא של הכרה היסטורית מרומם מזה, ואין לך התמזגות של יחיד וכלל – ברחבי כדור העולם ובעמקי הדורות – גדולה מאשר בצו פדגוגי עתיק זה. הישנה יצירה ספרותית יותר מחנכת לתעוב העבדות ולאהבת החרות כספור השעבוד ויציאת מצרים? הישנו עוד זכרון עתיק שיהיה כולו מופנה לקראת העתיד, שכולו סמל להווה ולעתידנו כזכר ליציאת מצרים?

איזה יצר חרות עמוק טבוע בלב עם, שיכול היה באביב ימיו ליצור יצירה גאונית כזו ולמסור אותה מדור לדור!

ה נ נ ו מוכנים ומזומנים לספר ביציאת מצרים!

ז כ ו ר את היום הזה אשר בו יצאנו ממצרים מבית עבדים,
כי בכל דור ודור חיבים לראות את עצמו
כאילו יצא הוא ממצרים.

ב ד י ם הינו לפרעה במצרים וירעו. אותנו המצרים
ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה. וירעו אותנו
המצרים! כאשר נאמר! הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה
כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם
בנו ועלה מן הארץ.

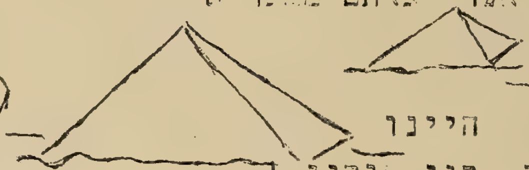
י ע נ ו נ ו כמה שנאמר וישימו עליו שרי מסים
למען ענותו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את
פתאם ואת רעמסס; ויתנו עלינו עבודה קשה
כמה שנאמר ויעבידו מצרים את בני ישראל
בפרך. ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו
ותעל שועתם אל האלוהים מן העבודה.

ו נ צ א נ ו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב
מאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה!

זכור

את היום הזה אשר יצאתם ממצרים
מבית עבדים!

ע ב ד י ם היינו, היינו
עתה בני חורין, בני חורין!

(הגדה של פסח)

= = = =

לך, בוא מצרימה ובאת אל הנענים והאומללים, אל כל
הנאנחים והנדכאים, ואמרת אליהם כי עבדים המה –
והם לא יבינו; ואמרת להם כי אומללים הם – והם לא ידעו;
וכי גדול ענים וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם – והם לא יאמינו.
וגאלת אותם! ועשית מהתולעים אדם ומן האדם – עם
ומעפרות חול ארץ!

(ד. פרישמן)

פתע פתאם יתנער דור עזוז וגבור, דור גבור מלחמה
ועיניהם ברקים ופניהם להבים – וידיהם לחרבות!
והרעימו אדירים בקולם, קול שאים רבבה,
קול קורע הסערה ובנהמת המדבר יתחרה
וסביבם נסערה וסביבם נזעמה.
הם קוראים;

אנחנו גבורים!
דור אחרון לשעבוד וראשון לגאולה אנחנו!
ידנו לבדה ידנו החזקה
את כבד העול מעל גאון צוארנו פרקה.
ונזקף ראשנו שמימה ויצרו בעינינו –
ונערך למדבר ונאמר לציה "אמנו"!
על ראשי הצורים בין מפלשי עבים
שתינו ממקורו הדרור עם כל נשרי שמים –
ומי אדון לנו?!
גם עתה – אם סגר עלינו מדברו אל נקם,
כמעט נגע בנו שיר עזוז ומרי – ונקם!
לחרבות! לרמחים! התאחדו! הימינו!
על אף השמים וחמתם –
הננו ועלינו –
בסערה! הננו ועלינו
אם אסף האל מעמנו את ידיו
וארונו ממקומו לא ימוש –
נגל נא איפוא בלעדיו!
ותחת עין זעמו, לברק חמת מבטו,
נרד לפנינו תועפות ההרים האלה
ופנים נתראה באויב החמוש!
האזינו! הסערה גם היא קוראת לנו "ההינו!"
לחרבות! לרמחים! יתפרקו ההרים, ישתברו הגבעות
או יפלו פגרינו חמרים חמרים –
הננו ועלינו ההרה! ---

(ח.נ.ביאליק)

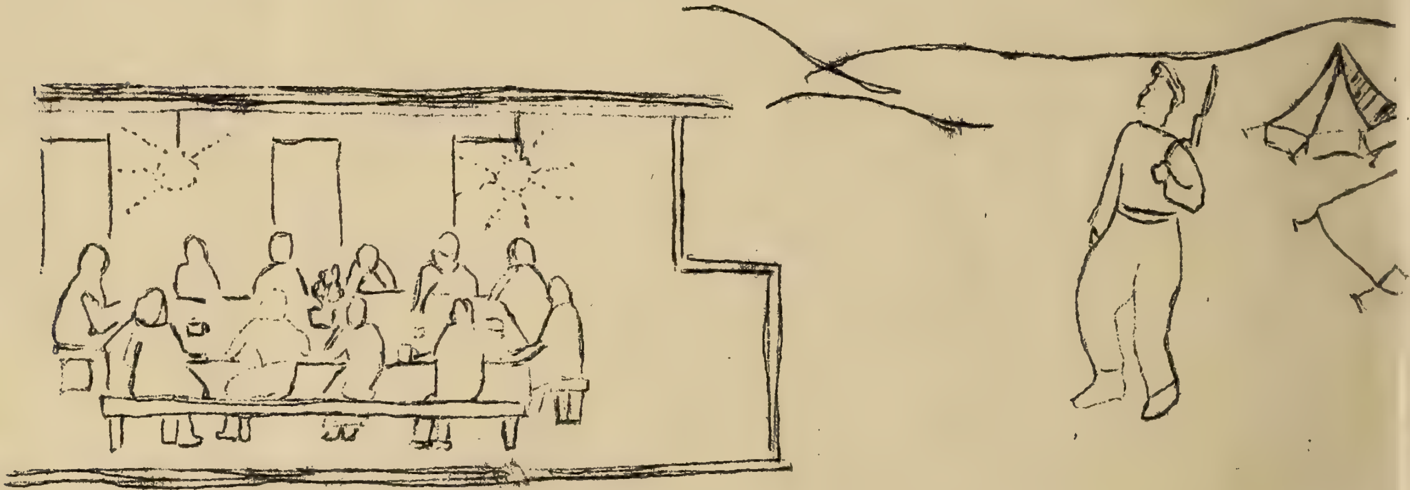
צאת ישראל ממצרים
בית יעקב מעם לועז
היתה יהודה לקדשו
ישראל ממשלותיו.
הים ראה וינוס
הירדן יסוב לאחור
ההרים רקדו כאלים
גבעות כבני צאן.
מה לך הים כי תנוס
הירדן תסוב לאחור?
ההרים תרקדו כאלים
גבעות כבני צאן?
מפני אדון חולי ארץ!
מפני אלוה יעקב!

" זה לי הסדר השני שאינני בבית ולא קטנה היא המועקה. מעאני מציר לעיני את חדר האוכל שלנו בליל החג, את שבע האור הבוקע מעיני הח"ה - אוכלים אותי הגעגועים עד כלות הנפש. ונראה לי שהשנה יש משמעות עמוקה, יותר משבכל שנה, לחג החירות, כי בעצם נמצאים אנו בנקודת מוקד היסטורית להיאבקות על חירות - חירות עם וחירות אדם.
אילו הייתי בבית, הייתי מציע לחדש השנה בליל הסדר מסורת-עם שנתקדשה בכוסו של אליהו. ואולי היה צריך ליחד בלב חדר האוכל שולחן ערוך כדוגמת שאר השולחנות ואשר אליו לא יסב איש. יהיה זה שולחן של כל אלפים ורבבות אשר חירותם האישית והלאומית נרמסת ממגפי הנאצים ואנו - כל הויתנו משועת לשחרורם ולהצטרפות למחננו."

(א. אוסנלין, מכתבים מהמדבר)

אלי, אלי למה עזבתני .... (כנר)

- - -

ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך
דורשי שלומך והם יתר עדריך?
מים ומזרח מצפון ותימן שלום
רחוק וקרוב שאי מכל עבריך
איך יערב לי אכול ושתות בעת אחזה
כי יסחבו הכלבים את כפיריך
או איך מאור יום יהיה מתוק לעיני
בעוד אראה בפי עורבים פגרי נשריך
הם השמים לא לותך וכוכבים
על שמותיך ובוכים על עבריך
אשרי מחכה ויגיע ויראה עלות אורך
ובקעו עליו שחריך.

(יהודה הלוי)

" מן התחלת המלחמה ועד פסח תש"ב עשו הצוררים נסיונות שונים לכלות בישראל; הסגירו אותם בתוך החומות של גיטו וכלאו מאות אלפים במחנות העבודה והעבודה - עבודת פרך, והמכות מכות אכזריות והמזון שני תפוחי אדמה בתוך מים עכורים והמכונה רוטב ולחם הדומה לטיט היבש... עברה שנה והגיעה להכרה של פרעה הרשע לדעת כי אין אלו היהודים רוצים למות במהרה - אז התחיל לכלות הכלל כולו ע"י חרב ותמרות מות. ערב פסח תש"ב הוציאו הרשעים צו בגלילות אחדים במזרח הארץ; ביום פלוני ואלמוני יהיה כל יהודי, איש ואשה, בריא וחולה, טף ועולל בבית פלוני ואלמוני. מי שלא יבוא אחת דתו למות. ממילא באו הכל. הכניסום בתוך מרכבות ברזל, מאה ועשרים מאה וחמשים נפש בתוך מרכבה (קרון) אחת. ובשולי המרכבה שפוכים מי כלו-כאלק מעשרה עד ט"ו סנטימטר גובה ובאמצע ההליכה אל המרכבות והנתיבות התחילו לירות לתוך ההמון ונכלו אלפים והנשארים נסעו בתוך המרכבות מתו למאות באמצע הדרך בלי אויר לחם ומים נדחקים זה על זה ואד העולה מן הסיד השפוך על קרקע העגלה גם הוא ממית.

ועינינו צופיות כי יאמר לצרותינו די...."

(מגלת האבדון)

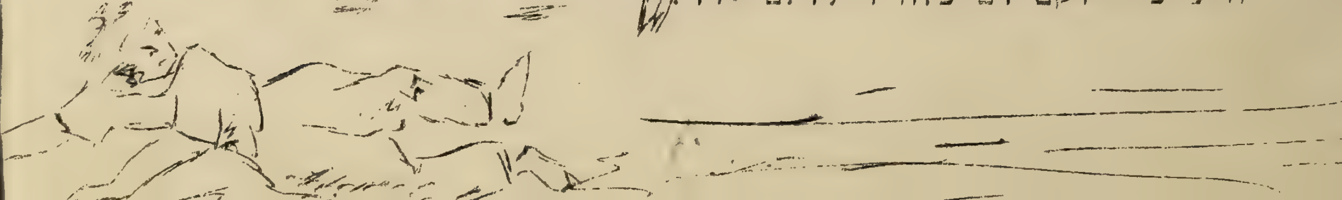

על גיטו ורשה השרוף!

אולי עוד יעשן עם לפיד אחרון
וזעק חנוק מחלל ישמע.
ואולי על מעקוף נחרך כבר תרון
סנונית עליזה ותישן גוזליה.
אנחנו שומעים עוד קול נפץ האש,
תרועת העדה זו לקרב ולמות
קדשה את כל לב - קול המרי הגועש,
ואת אלם הדם, לדבר לא יקו עוד.
וליל כי ירד למדורות השחורות
בעלח את עינינו דומיה ואלמת,
בתור כל נוה, כל פנה בה יקרות
אדם לבלבו מול התהום הזועמת.
כל יום תחת שמי נלך, עוד נראה
העיר בוערה, סוערה, נאבקת,
בואה כל נבל מתקלט ויורה
נראה כל גויה הנופלה מרוסקת.
ואנו יש מי ישכח, ואם יש מי קבר
כרו ונוחם ונקם בבלי דעת -
אנחנו בכל ישימון לא עבר
אדם נד בזהרות קלון אומה זו פורעת.
הה הם ערפו ילדינו חיים,
הם חנקו בידם המזוהמת
בחירי וטהורי תחת גלי קיים -
היש כי יוקם דם כזה וישולם עוד?

אכן כי קמתם מחומות כלאכם,
בקרא לכם קרב כקרא חדות מוז,
אור יה אז נפל על כל נבעי לרוח
ויפזו חיינו בזך הנלהבת.

זאת כל השארית

רק אלה, זה הוא השריד;
אודים, אודים, אודים
אחרוני היהודים.
פליטי הסערה....
אספי בניך מכורה!
אספי בניך מכורה,
קרעים, קרעי אדם
מפוחמים, עקובי דם
גרופי נחשול, סחופים,
מנושלי כל החופים
זרוקים מכף אל כף בערטי מגף
רדופי אש ושכול
תועי עולם, אובדי משעול,
גברים נשים וטף
נובלים כדשא ינשדף.
עם – כעין השלף זהועם,
בני שכול ומבוכה –
שה ישראל הטבוחה.

אספי בניך אם
אל תשמטי מרגליהם
מעט הלבבות
שלא אוכלו בלהבות
מעט הדם החם
דם תמצית שלא פחם.
כל שנצול בנס –
שאי שעריך ויכנס!
אספי את המעט
והנביטיו לחיי עד!
והנביטיו לחיי עד
כי זאת השארית, רק אלה, זהו השריד!
אודים, אודים, אודים, אחרוני היהודים!
פליטי הסערה! אספי בניך מכורה!

(רפאל ספורטה)

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה
ואבכה יומם וליל חללי בת עמי.

על ההרים אשא נהי על נאות מדבר קנה
והפכתי אבלם לששון ושמחתים מיגונם.

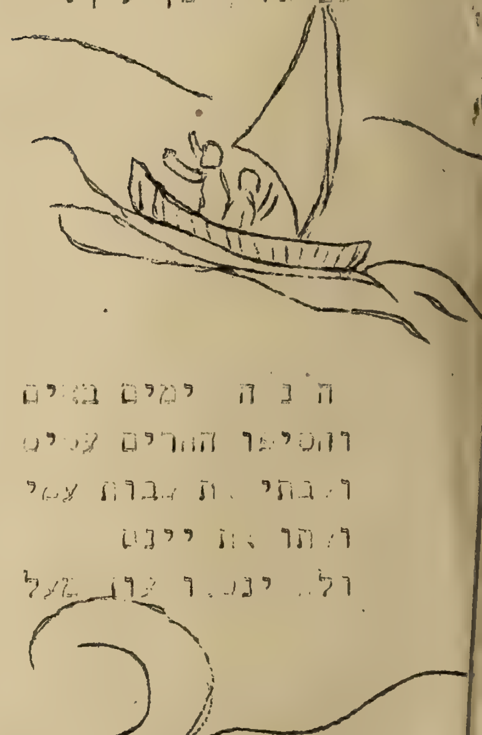
על הרים קול בכי נשמע כי שודדה הארץ
קול בת ציון כי תיבל ותפרש כפיה...

= = =

נחמו נחמו עמי!

על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון! הרימי בכח קולך, מבשרת ירושלים!
הרימי אל תיראי!
אמרי לערי יהודה!
הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי הארץ
בם עור ופסח הרה ויולדת יחדיו,
קהל גדול ישובו הנה.
עוד אבנך ונבנית בתולת ירושלים! כי יש שכר לפעולתך ותקוה לאחריתך
ושבו בנים לגבולם!

= = =

ב ח[illegible]י ספינה גוששת
ליל שחור, הים זעף.
הוי שמעי אדמת מורשת
שב אליך בן עיף.

בחשאי ספינה גוששת
בתקוה שם לב הולם.
הוי שמעי אדמת מורשת
שב אליך בן חולם.

בחשאי עולים אחי
אל אדמת מורשת,
ובאזנם היא סוד לוחשת
כה לחי, כה לחי!

= = =

ח ב ה ימים בים
והוסף הרים עלים
ו[illegible]בתי [illegible]ת [illegible]בות על י[illegible]ר[illegible]ל
ו[illegible]תר [illegible] ייבו
ול[illegible] ינ[illegible]ר [illegible]ל [illegible].

ונג[illegible] הור[illegible] בקרבך וזורך עבים גמוך הזרע.
וכל הגבעות והתגגבו,
ובנו ערים ב[illegible] [illegible]ר[illegible]בר ו[illegible] גר[illegible]
ו[illegible]לך [illegible] ו[illegible]ים על [illegible]

שומה עלינו עוד לחיות
ולאדיר גזענו בארץ הזאת.
לצמיח יער מאיר ושדות ממכאוב,
את מתינו לקבור ופזורינו לאסוף.
ותהי שומה עלינו לשכח הכל
כחלום בלהות המות עם השכל,
ובתהלוכת הנצחון לפידנו להבעיר,
ותת קולנו החנוק מבכי בשיר!

ושומה עלינו עוד עלבון שאת
ולחרוק שן עד בא עת,
עד שרשנו היה כמכ
ישוב יפרה פה ויחזק.
ועת רוח משחית תגל יסיר,
את נטישותינו
לא ירעץ מהר.
כי שומה עלינו עוד לחיות
ולאדיר גזענו בארץ הזאת!

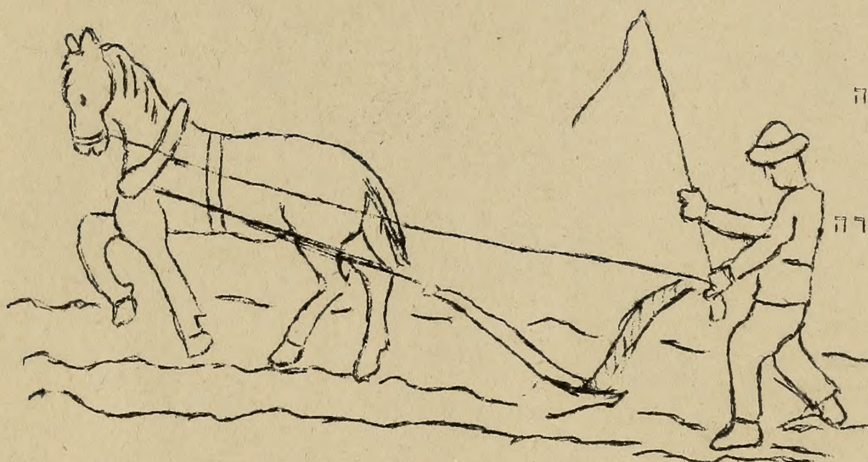

גרעין קטן טמנתי
בתלם השחור
ישגה כאן האמנתי
לחמי לפי הדור

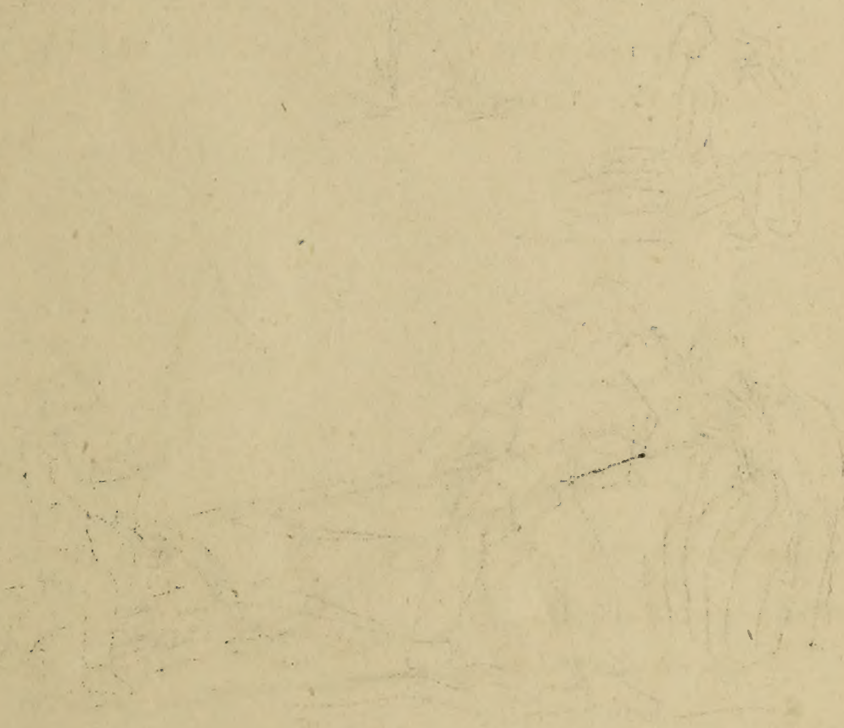
הנה הוא צץ בוקע
בהן ירק ופז,
ואור הזון נוגה
על מעולי מאז.

ואור הזון עטרת
לקומץ שבלי
ברוח הסוערת
נטרהו אלוהי!

ונושאים את כפינו רכות מתיבלות
ושרים המשור הטרקטור הקומבין
ובכים המכוש הפטיש המעדר –
מתעורר כנגדם ההד במגרפה
ועונה כנגדם בקולו העשיר.
וקולות שעלו בודדים ודלים
מתגברים מתחברים ועולים ברמה
ועונה כנגדם גם הים בדכיו
ונשכה נסורו של גלגל החמה,
ועוברה השירה את גדות הירדן
וגוברה על רוחות הלבנון בסערה
ושואג האריה במדבר יהודה
ופרשה היונה הכנף למעופה,
ועונים לקראתם השמים, הארץ
ורנים כנגדם כוכבים מזלות
ואשרי הזוכה לעורר את ההד,
ואשרי הזוכה לעורר את הקול
ואשרי הזוכה בתמים ומוכן
גם לקרוע לב בפתחו של אולם –
הוא יזכה וישמע את ההד וקולו
וישמע גם את אלף הזמר כולם.

(אלבר)

משמים ברכה יורדת   פרי צומח בשממה
עם מצא את המולדת   שב אדם לאדמה.

אדמה, נחיה חייך.
אדמה נחוג חגך.
נאחז בשרשיך,
נארג ב[illegible]ריגך.
א ד מ ה !

ים של תכלת השמים   אי כוכב האגדה?
הסולם עמל כפים   כוכבנו עבודה!

עבודה חזון תפארת,
עבודה סוכת שלם.
נתלכדה בשרשרת
חי, צומח ודומם!
ע ב ו ד ה !

כל יצור נברא בצלם   אח הוא לתבל כולה
יחד נחרוש בתלם   לשויון ולגאולה!

לשויון אדם בחלד
לגאולה אדם חטאת,
לא יולד לקרב עוד ילד
וכל חרב תכותת!
ל ש ו י ו ן !

= = = = == = = = = = = = =

